

Television monikanavaisuus ja tekijänoikeus

Opetusministeriön DVB-H-selvitys

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:41

Television monikanavaisuus ja tekijänoikeus

Opetusministeriön DVB-H-selvitys

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:41

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto / Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

ISBN 978-952-485-416-0 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2007:41

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
24.8.2007

Tekijät Opetusministeriö	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
	Toimeksiantaja Opetusministeriö	
	Toimielimen asettamispvm	Dnro
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) TELEVISION MONIKANAVAISUUS JA TEKIJÄNOIKEUS Opetusministeriön DVB-H-selvitys		
Julkaisun osat Muistio		
Tiivistelmä Selvityksen päätehtävä oli eduskunnan lausumassaan 12.12.2006 antaman tehtävän mukaisesti ratkaista samanaikaiseen ja muuttamattomaan DVB-H-lähetystoimintaan liittyvät tekijänoikeutta koskevat tulkintaerimielisyydet. Selvitys antoi kuitenkin mahdollisuuden aloittaa myös televisio- ja radiotoiminnan monikanavaisuuden arviointi. <u>DVB-H-lähetystoiminta</u> Selvityksen sisältyy <ul style="list-style-type: none"> • yhteenvedo osapuolten esittämistä näkemyksistä • luonnehdinta DVB-H-lähetystoiminnasta tekijänoikeuden valossa Selvityksen yhteydessä käydyissä keskusteluissa ilmeni, että <ul style="list-style-type: none"> • osapuolten välillä ei ollut merkittäviä eroja tekijänoikeustulkinnossa • esitetyt käsitykset erosivat lähinnä korvauksista ja siitä, millaisia sopimuksia pitää neuvotella Selvityksen aikana ja pian sen jälkeen keskeiset kotimaiset osapuolet saivat neuvotteluissa aikaan ratkaisuja, joiden pohjalta samanaikainen DVB-H-lähetystoiminta voi käynnistyä. Osoittautui, että ei ollut tarpeellista esittää lainmuutoksia tai muita ratkaisuja, joilla puututtaisiin osapuolten välisiin asioihin. Selvityksen julkaisemista lykättiin. <u>Monikanavaisuus ja lähetystoiminnan muutokset</u> Selvityksen yhteydessä kiinnitettiin huomiota käynnissä olevaan televisio- ja radiotoiminnan kehitykseen: <ul style="list-style-type: none"> • monikanavaisuus – samanaikainen alkuperäinen lähettäminen eri teitä pitkin on tullut jäädäkseen • lähetystekninen tallentaminen on lähetys- ja muun välittämistoiminnan välttämätön edellytys • ohjelmien tilauspohjaisesta saatavilla pidosta lähetysten jälkeen tulee normaalikäytäntö. Työn kuluessa arvioitiin, tulisiko ja voitaisiinko näitä televisio- ja radiotoiminnan kehityspiirteitä tukea lainsäädäntöratkaisuilla tekijänoikeuslaissa. Selvityksessä esitetään keskustelun pohjaksi idea-aihio siitä, miten audiovisuaalisten viestintäpalvelujen kehitys voitaisiin ottaa huomioon tekijänoikeuslaissa. Malli perustuu siihen, että alkuperäistä lähetystoimintaa koskevaa sopimuslissensissäännöstä laajennettaisiin vastaamaan toiminnan kokonaisuutta. Samanaikaisen monikanavaisuuden yleinen kysymys ei sisällynyt eduskunnan lausuman mukaiseen tehtävään. Kysymys on kuitenkin yleisesti ajankohtainen ja se otetaan esiin jo tässä yhteydessä keskustelun käynnistämiseksi sekä analyysin ja ratkaisutarpeiden arvioimisen jouduttamiseksi.		
Avainsanat (asiasanat) Tekijänoikeus, televisio, DVB-H, monikanavaisuus, sopimuslissenssi		
Muut tiedot		
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:41	ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-416-0 (PDF)
Kokonaissivumäärä 33	Kieli suomi	Hinta Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja -	Kustantaja Opetusministeriö	

Saatteeksi

Hyväksyessään joulukuussa 2006 televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain DVB-H-lähetystoimintaa koskevat muutokset, Eduskunta hyväksyi samalla lausuman, jossa se edellytti hallituksen toimenpiteitä tekijänoikeuskysymyksissä olevien tulkintaerimielisyyksien ratkaisemiseksi.

Opetusministeriö on tammi-huhtikuussa 2007 selvittänyt asiaa.

DVB-H-lähetystoiminnan tekijänoikeudellinen arviointi

Selvityksessä valaistaan DVB-H-lähetystoiminnan tekijänoikeudellisia kysymyksiä. Selvityksen yhteydessä käydyissä keskusteluissa ei ollut havaittavissa merkittäviä tekijänoikeutta koskevia tulkintaerimielisyyksiä. Erilaisia käsityksiä esiintyi sen sijaan sopimusten sisällöstä ja maksettavista korvauksista.

Selvityksen aikana osoittautui, että joidenkin osapuolten välillä oli käynnissä neuvotteluja DVB-H-lähetysten käynnistämisen edellytyksistä, ja sopimuksia alkoi myös syntyä. Tämä on vaikuttanut siihen, että on ollut syytä lykätä tämän selvityksen julkistamista.

Lähetystoiminnan monikanavaisuus ja muut muutokset

Selvityksessä hahmottui myös toinen, yleisempi kehityssuunta, joka ansaitsee tarkastelua.

Televisiotoiminnassa on käynnissä muutos ja palvelut ovat monipuolistumassa. DVB-H-lähetystoiminta on osa televisiotoiminnan monikanavaistumista. Selvityksen yhteydessä monikanavaisuutta ja lähetystoimintaan liittyvien palvelujen kehittymistä tarkasteltiin myös yleisemmin tekijänoikeuden kannalta.

Selvityksen lopussa on jatkokeskustelujen pohjaksi idea-aihio siitä, miten televisiotoiminnan kehitystä voitaisiin tukea tarkistamalla eräitä tekijänoikeuslain säännöksiä.

* * *

Selvitys on esitelty kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallinille, joka on antanut opetusministeriön tekijänoikeusryhmälle tehtäväksi jatkaa työtä tarvittaessa ja käydä tarpeelliset jatkokeskustelut.

Opetusministeriö järjestää selvityksessä olevista asioista keskustelutilaisuuden, ja tämä selvitys julkaistaan keskustelun pohjaksi.

Opetusministeriö pyytää samalla kommentteja selvityksestä. Tarvittaessa ministeriö julkaisee tietojen, arvioiden ja ehdotusten puolesta tarkistetun version, jossa vahvistetaan yhteisiä tulkintoja.

Elokuun 24. päivänä 2007

Opetusministeriö

Sisällys

SELVITYS	5
EDUSKUNNAN LAUSUMA JA SEN MUKAISET TOIMET	5
DVB-H-LÄHETYS	5
DVB-H-LÄHETTÄMISEN TEKIJÄNOIKEUSKYSYMYKSET VUODEN 2006 LAINMUUTOKSESSA	6
<i>Tausta.....</i>	6
<i>Lähtökohdat tekijänoikeuskysymysten arvioinnille vuoden 2006 lainmuutoksessa.....</i>	6
KESKUSTELUKIERROKSELLA JA SELVITYSTYÖN KULUESSA ESIIN TUOTUJA NÄKÖKOHTIA	7
AIKAISEMPIEN EHDOTUSTEN ARVIOINTI	10
<i>LVM:n työryhmän esitys .....</i>	10
<i>VKL:n ja MTV:n ehdotus .....</i>	11
TELEVISIOTOIMINNAN MUUTOS – PERIAATTEITA.....	14
TELEVISION MUUTOS	14
KEHITYS EU:SSA – TIEDONANTO MOBIILI-TV-STRATEGIASTA.....	16
TEKNOLOGIANEUTRAALISUUDEN PERIAATE	18
LÄHETYSOIMINTAAN TARVITTAVAT OIKEUDET	18
TEKIJÄNOIKEUSLAIN PERUSKÄSITTEET TELEVISIOTOIMINNASSA	20
<i>Alkuperäinen lähettäminen .....</i>	21
<i>Edelleen lähettäminen.....</i>	22
<i>Tilauspohjainen välittäminen.....</i>	22
<i>DVB-H-lähetysoiminta suhteessa muihin välitystapoihin.....</i>	22
KORVAUSPERIAATTEET	23
<i>Korvauseriaatteista ja -perusteista .....</i>	23
<i>Periaatekeskustelua.....</i>	23
KILPAILULAINSÄÄDÄNTÖ	24
DVB-H-SOPIMUSRATKAISUT	25
<i>Kattava sopimusratkaisu.....</i>	25
<i>Osittainen sopimusratkaisu.....</i>	26
MONIKANAVAISUUS – LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN RATKAISU	27
<i>Uuden televisiokonseptin tukeminen tekijänoikeuslaissa.....</i>	27
<i>Alkuperäisiä lähetyksiä koskeva sopimuslisenssi.....</i>	27
<i>Uudistettu sopimuslisenssisäännös .....</i>	28
LOPUKSI	30
DVB-H.....	30
MONIKANAVAISUUS	30

Selvitys

Eduskunnan lausuma ja sen mukaiset toimet

Eduskunta hyväksyi 12.12.2006 televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muutokset (laki 1251/2006), jotka koskevat DVB-H-lähetystoiminnan ohjelmistolupien sääntelyä. Lainmuutoksen valmistelun aikana ja sen eduskuntakäsittelyssä nousivat esiin erityisesti rinnakkaisen DVB-H-lähetystoiminnan tekijänoikeuksia ja mahdollisia korvauksia koskevat kysymykset.

Lain muutokset hyväksyessään eduskunta hyväksyi seuraavan lausuman: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus omalta osaltaan ryhtyy toimenpiteisiin tekijänoikeuskysymyksissä olevien tulintaerimielisyyksien ratkaisemiseksi pikaisesti perusteellisessa laajapohjaisessa valmistelussa olemassa olevan tekijänoikeusjärjestelmän puitteissa.”

Valtioneuvosto päätti 21.12.2006 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Eduskunnan edellyttämä selvitystyö käynnistettiin opetusministeriössä tammikuussa 2007, jolloin aloitettiin keskustelut kaikkien keskeisten osapuolten kanssa ratkaisumahdollisuuksien ja niiden edellytysten perusteelliseksi selvittämiseksi ja punnitsemiseksi.

Keskusteluihin osallistuivat Yleisradio, MTV Oy, Nelonen Media, Suomen Televisioiden Liitto, Viestinnän Keskusliitto, Digita, Nokia, TeliaSonera, Elisa, Kuluttajavirasto, Gramex, Kopto, Teosto, Tuotos, Suomen audiovisuaalisen alan tuottajat SATU ry, Suomen Elokuvatuottajien Keskusliitto ry, Suomen Ääni- ja kuvatalennetuottajat ÄKT ry, Suomen Näyttelijäliitto ry, Suomen Muusikkojen Liitto ry, Suomen Kirjailijaliitto ry, Suomen Näytelmäkirjailijaliitto ry, Suomen Journalistiliitto ry sekä Teatteri- ja mediatyöntekijät ry

Liikenne- ja viestintäministeriön edustaja oli kutsuttu keskustelutilaisuuksiin.

Selvityksen aikana tietoja ja markkina-arvioita on saatu myös muista lähteistä. Muun muassa Yhdysvaltojen elokuva ja televisio-ohjelmatuottajien järjestö MPA (Motion Picture Association) on esittänyt asiaa koskevia näkökohtia.

DVB-H-lähetys

Selvitystyön lähtökohtana oli digitaalisen televisiolähetystoiminnan tilanne sellaisena kuin se hahmottuu televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 4 ja 7 §:n muutoksessa. Kyseisessä lainmuutoksessa tarkoitettua DVB-H-lähetystä kutsutaan tässä selvityksessä *rinnakkaiseksi DVB-H-lähetykseksi*.

Rinnakkaisella DVB-H-lähetyksellä tarkoitetaan tilannetta, jossa alkuperäinen lähettäjäyritys lähettää DVB-T-verkossa tapahtuvan lähetyksen samanaikaisesti ja muuttamattomana DVB-H-lähetyksjärjestelmässä. DVB-H- ja DVB-T-lähetykset voivat olla koodaamattomia eli vapaasti vastaanotettavissa tai koodattuja eli salauksenpurkua edellyttäviä. Lähetyksen samanaikaisuus ja muuttamattomuus on kytketty toimiluvan laajuuden määrittelyyn.

Rinnakkaiselle DVB-H-lähetykselle on ominaista, että se on DVB-H-vastaanottoon tarkoitettuilla vastaanottolaitteilla samojen tai suurin piirtein samojen vastaanottajien vastaanotettavissa kuin samanaikaisesti lähetettävä DVB-T-lähetyks.

Muunlaisesta DVB-H-lähetyksestä käytetään nimitystä *itsenäinen DVB-H-lähetyks*. Itsenäinen DVB-H-lähetyks voi olla lähetyks, joka ensimmäisen kerran lähetetään DVB-H-verkossa, tai lähetyks, joka on aiemmin lähetetty esimerkiksi DVB-T-verkossa. Itsenäisen DVB-H-lähetyksen vastaanottajien piiri riippuu siitä, millaiselle vastaanottajien joukolle lähetyks on tarkoitettu.

DVB-H-lähettämisen tekijänoikeuskysymykset vuoden 2006 lainmuutoksessa

Tausta

Televisio- ja radiotoiminnasta annettuun lakiin otetut säännökset DVB-H-lähetyksistä perustuvat liikenne- ja viestintäministeriön valmisteluun. Ministeriön 14.6.2005 asettaman työryhmän tehtävänä oli selvittää, soveltuuko voimassa oleva viestintälainsäädäntö tarkoituksenmukaisella tavalla sellaisen televisio- ja radiotoiminnan harjoittamiseen, joka käyttää DVB-H-standardia.

Työryhmän 19.12.2005 antamaan raporttiin sisältyi ehdotus televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamiseksi. Ehdotukseen sisältyi myös säännös, jonka mukaan toimiluvan nojalla DVB-T-verkossa lähetetyn ohjelmiston samanaikainen ja muuttamaton lähettäminen DVB-H-verkossa on DVB-T-standardilla lähetettävän ohjelmiston kanssa sama alkuperäinen lähetyks. Perusteluluonnoksen mukaan säännös olisi antanut oikeuden lähettää saman ohjelmiston ilman erillistä tekijänoikeuskorvausta sekä DVB-T- että DVB-H-verkossa. Lopulliseen hallituksen esitykseen ja televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muutokseen työryhmän esittämä säännös ei sisältynyt.

Lähtökohdat tekijänoikeuskysymysten arvioinnille vuoden 2006 lainmuutoksessa

Lainmuutosten valmisteluvaiheessa nousi esiin DVB-H-lähettämisen tekijänoikeudellisen arvioinnin kannalta mm. seuraavia keskeisiä seikkoja, jotka sisältyvät opetusministeriön keväällä 2006 asiasta antamiin lausuntoihin:

- DVB-H-lähetyks on yksi televisiolähetyksen muoto.
- DVB-T-lähetyks ja sen kanssa samanaikainen ja muuttamaton DVB-H-lähetyks ovat eri lähetyksiä.
- Televisiossa tapahtuva lähettäminen perustuu lähetysoikeuksien haltijoiden kanssa tehtyihin sopimuksiin.

- Osapuolilla on vapaus sopimuksessa määritellä myös lähettämiseen käytettävät tekniset järjestelmät. Lähetysoikeuksista tehty sopimus voidaan muotoilla esimerkiksi siten, että se kattaa millä tahansa teknillä tapahtuvan lähettämisen Suomen alueella.

Lainmuutoksen valmistelussa esillä oli myös erilaisia ehdotuksia DVB-T- ja DVB-H-lähetyksen samaistamiseen tai vastaavanlaiseen määrittelyyn perustuviksi lainsäädäntöratkaisuuksi. Näiden ehdotusten tavoitteena oli poistaa tarve sopia erikseen lähettämiseen eri lähetysjärjestelmissä.

Tällaiset lainsäädäntöratkaisut olisivat käytännössä vaikuttaneet sopimustilanteeseen ja ainakin, mikäli niistä olisi säädetty pakottavina, kaventaneet lähetysoikeuksien haltijoiden sopimusvapautta ja tuoneet ratkaisun ainoastaan uusiin tai myöhemmin uudistettaviin lähetysoikeussopimuksiin. Voimassa oleviin lähetysoikeuksista tehtyihin sopimuksiin tällaisilla säännöksillä ei olisi voinut olla vaikutusta.

DVB-H-lähettämiseen liittyvät kysymykset ja mahdolliset ongelmat ovat nykyisen lainsäädännön valossa tekijänoikeuden sijasta sopimusoikeudellisia.

Tilanteen kokonaisarviointi edellyttää ainakin seuraavien asioiden tarkastelua:

- Eri ohjelmälähteiden ja -tyyppien lähetysoikeussopimukset:
  - lähettäjäyhtiön oma tuotanto ja sopimusten kattavuus
  - lähettäjäyhtiön ulkopuoliset tuotannot (kotimaiset ja ulkomaiset) ja niiden lähetysoikeuksien hankinta
  - tekijänoikeuden kollektiivijärjestön kanssa tapahtuvaa sopimista edellyttävät tapaukset; mikä järjestö?
- Lähetysoikeussopimusten kattavuus:
  - onko DVB-H-lähettäminen erityisesti huomioitu sopimuksessa?
  - onko sopimus muotoiltu siten, että se kattaa lähettämisen lähetystekniikasta ja -järjestelmästä riippumatta?
- DVB-H-lähetyksen maksuttomuus tai maksullisuus oikeuksien käyttöön vaikuttavia liiketoimintamalleja ja tekijänoikeudellisia korvauksia arvioitaessa:
  - onko lähetys vapaasti yleisön vastaanotettavissa?
  - edellyttääkö vastaanotto erillistä maksua (maksullinen kanava)?
  - edellyttääkö lähetyksen vastaanotto maksua esim. teleoperaattorille (liiketoimintamallit, jotka perustuvat osuuteen uudesta tulosta)?
- Kilpailuoikeudelliset näkökohdat:
  - millaisia vaatimuksia kilpailuoikeus asettaa rinnakkaisille DVB-H-lähetyksille suhteessa alkuperäisiin DVB-H-lähetyksiin?
  - onko kysymyksessä erillinen uusi markkina (syrjimättömyys, tariffin läpinäkyvyys)?

Keskustelukierroksella ja selvitystyön kuluessa esiin tuotuja näkökohtia

Opetusministeriö kävi laajan keskustelukierroksen osapuolten kanssa tammi-huhtikuussa 2007.

Yleisradio korosti keskusteluissa, että keskustelun kohteena on rinnakkainen DVB-H-lähetys, joka lähetetään samanaikaisesti alkuperäisen DVB-T-lähetyksen kanssa vapaasti yleisön vastaanotettavaksi. Yleisradion DVB-H-lähetykset kustannettaisiin lupamaksuvaroin, eikä mukana olisi

muita toimijoita kuin teknisen lähetystoiminnan suorittaja, Digita. Muut bisnesmallit eivät kuulu tähän keskusteluun.

Verkko-operaattori Digita antoi yleiskuvan DVB-H-lähetyksissä käytettävästä tekniikasta. Vastaanottolaitteet voivat olla itsenäisiä DVB-H-vastaanottimia tai matkapuhelimeen integroituja laitteita. DVB-H-vastaanotto ei edellytä teleoperaattorin tarjoamaa palvelua. Teleoperaattorit voivat olla mukana esimerkiksi tarjoamalla kanavapaketteja siten, että asiakashallinta ja -tunnistus on kytketty SIM-korttiin, tai tarjoamalla vaihtoehtoisen vastaanottokanavan, kuten 3G-verkon.

Teleoperaattorit TeliaSonera ja Elisa katsoivat, että samaan aikaan DVB-H:n kanssa olisi ratkaistava myös 3G:hen ja IP-TV:hen liittyvät tekijänoikeuskysymykset. Tietoyhteiskunnan palveluiden syntyminen edellyttää tekijänoikeuksien rajoittamista. Teleoperaattoreiden näkemys oli, että DVB-H-lähetyksen merkitys pienenee samaan aikaan, kun on demand -palvelut ja erilaiset katseluajan siirtopalvelut ja -mahdollisuudet lisääntyvät.

Tekijänoikeuden yhteisvalvontajärjestöt Gramex, Kopiosto, Teosto ja Tuotos katsoivat, että uudet mediamarkkinat tuovat uusia katsojia, lisäyleisöjä, joista koituu lähettäjäryityksille lisätuloja. Kyse on sopimusasiasta, johon valtiovallan ei tule puuttua. Lähettäjäryityksille on tarjottu maksutonta aloitusta, mikäli vastaanotto on katsojille maksutonta.

Järjestöjen näkemys oli, että neuvottelut lähettäjäryitysten kanssa eivät ole edenneet, koska eduskunnan ponsi mahdollistaa tilanteen, ettei tarvitsisi lainkaan neuvotella. Huomautettiin myös, että keskustelun tulisi koskea kaikkia lähetettäviä sisältöjä; urheilu ja ulkomaiset elokuvat puuttuvat keskustelusta.

Esitettiin myös, että DVB-H on erillinen markkina ja että tariffien tulee eri markkinoiden suhteen olla läpinäkyviä siten, että kuhunkin lähettämiseen kohdistuu oma korvauksensa. Lähettämistä on sovittava.

- Teoston lähetysoikeussopimuksista osa on teknologianeutraaleja, osa kattaa vain analogisen lähettämisen. Sopimusneuvotteluja on käynnissä.
- Gramexin keräämien korvausten osalta ei ole voimassa olevia sopimuksia.
- Tuotoksen edustamien tuottajien kannalta on tärkeää, että sovitaan aineiston välittämisestä yleisölle. Välittämisessä käytettävä tekniikka ei ole olennainen asia. Esim. Yleisradion tekemät uudet sopimukset kattavat lähettämisen ”kaikilla mahdollisilla lähetystekniikoilla”.

Tuottajajärjestöt SATU, SEK ja ÄKT katsoivat, että lähettäminen samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa samalle yleisölle voisi periaatteessa tapahtua. Lähettämistä tulisi syrjimättömyyden ja läpinäkyvyyden vuoksi kuitenkin erityisesti sopia.

MPA (Motion Picture Association) on ilmoittanut, että se vastustaa ajatusta, että tietty käyttömuoto poistettaisiin tekijän yksinoikeuksien piiristä. Se on lisäksi huomauttanut, että sisältöjen oikeuksien haltijat eivät välttämättä pidä mobiilia televisiotoimintaa pelkästään perinteisen televisiotoiminnan laajenuksena. Tuottajat jakavat usein television (free television) ja mobiilitelevision oikeudet siten, että ne ovat eri levittäjien käsissä.

Tekijäjärjestöt (Suomen Näyttelijäliitto ry, Suomen Muusikkojen Liitto ry, Suomen Kirjailijaliitto ry, Suomen Näytelmäkirjailijaliitto ry, Suomen Journalistiliitto ry sekä Teatteri- ja mediatyöntekijät ry) korostivat käytyjen neuvottelujen vaikeutta ja sopimuspuolen (Yleisradio) neuvotteluvalmiuksien puuttumista.

Viestinnän Keskusliitto ja MTV3 uudistivat jo lakiesityksen eduskuntakäsittelyssä esittämänsä näkemyksen nimenomaiseen lain säännökseen perustuvan ratkaisun välttämättömyydestä. Tekijänoikeuslain 2 §:ään tulisi lisätä seuraava säännös: ”Radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän te-

oksen samanaikainen ja muuttamaton lähettäminen samalla maantieteellisellä alueella on käytetystä tekniikasta riippumatta osa samaa alkuperäistä lähetystä, kun lähettäminen tapahtuu alkuperäisen lähettäjäyhtymisen lukuun.”

Asian ratkaiseminen lakia muuttamalla olisi linjassa eduskunnan ponnen kanssa. Nimenomainen lain säännös ei rajoittaisi osapuolten sopimusvapautta. Säännös ei myöskään vaikuttaisi uusiin sopimuksiin.

Ratkaisua puoltaisi myös se tosiasia, että lähetysoikeudet hankitaan Suomessa tapahtuvaa lähettämistä varten. Tulkinta on, että DVB-T-lähetyksen kanssa tapahtuva samanaikainen DVB-H-lähetys on sama lähetys, ei eri lähetys. Kilpailuoikeuden suhteen ei voi olla ongelmaa: kyseessä on sama tuote ja samat vastaanottajat. Ulkomaisten lähetysoikeuksien ostot eivät kuulu tähän keskusteluun.

Kilpailuviraston mukaan sopimusvapauden säilyttäminen lainsäädännössä on hyvä asia. Uuden jakelukanavan syntymistä ei saa vaarantaa, vaan sen on oltava avoin kaikille. Ennustettavuuden pitää säilyä. Hyvä kehitys on myös se, että korvausten määräytymisessä siirrytään potentiaalisesta yleisöstä faktiseen yleisöön. Tekijänoikeuskorvausten määräytymisperusteena on hyödynämisperuste, lisäarvo.

Aikaisempien ehdotusten arviointi

LVM:n työryhmän esitys

Keskustelu DVB-H-lähetysten tekijänoikeuksista lähti liikkeelle joulukuussa 2005 julkaistusta työryhmäraportista. Siinä ehdotettiin televisio- ja radiotoiminnasta annettuun lakiin säännöstä, jonka mukaan

toimiluvan nojalla DVB-T-verkossa lähetetyn ohjelmiston samanaikainen ja muuttamaton lähettäminen DVB-H-verkossa on DVB-T-standardilla lähetettävän ohjelmiston kanssa sama alkuperäinen lähetys.

Perusteluissa todettiin, että

säännös antaisi oikeuden lähettää sama ohjelmisto ilman erillistä tekijänoikeuskorvausta sekä DVB-T- että DVB-H-verkossa.

Miten ehdotusta voidaan tulkita? On pääteltävissä, että tällaisen säännöksen ehdottajat katsovat, että DVB-H-lähettäminen lähtökohtaisesti kuuluu tekijänoikeuden piiriin ja siitä tulisi maksaa oikeuksien haltijoille korvausta. Muussa tapauksessa säännös, jonka tarkoituksena on poistaa erillinen korvaus ehdotuksessa tarkoitetuilta DVB-H-lähetyksiltä, olisi ollut täysin tarpeeton.

Ehdotuksen tarkoitus oli, että lähetyksen tekijänoikeudellisesta korvauksettomuudesta olisi säädetty. Tämä olisi tapahtunut määritelmän kautta: tietyt DVB-H-lähetykset olisi määritelty televisio- ja radiotoiminnasta annetussa laissa ”samaksi lähetykseksi” kuin toinen (alkuperäinen) lähetys.

Olisiko tällä toisessa laissa tapahtuvalla määrittelyllä ollut toivottu vaikutus tekijänoikeuslain mukaisiin lähetysoikeuksiin ja maksettaviin korvauksiin?

Kysymys on jäänyt akateemiseksi, koska hallitus valitsi lausuntokierroksen jälkeen toisen linjan. Lopulliseen hallituksen esitykseen ja televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muutokseen työryhmän esittämä säännös ei sisältynyt.

Lausuntokierroksella painotettiin sitä, että lähetysoikeudet ja -korvaukset ovat sopimusasia. Lisäksi tulivat esiin mahdolliset kilpailuoikeudelliset ongelmat.

On syytä panna merkille, että työryhmän esitys koski vain tiettyjä, kvalifioituja DVB-H-lähetyksiä.

Esitys jätti kuitenkin keskusteluun joukon merkityksellisiä viestintäpoliittisia ja oikeuspoliittisia ja televisio toiminnan kehitykseen liittyviä kysymyksiä. Mitä ovat merkitykselliset viestintämarkkinat? Mikä on sisältöjen arvo ja millaisiin korvaus- ja liiketoimintamalleihin sisältöjen käyttöoikeuksien pitäisi kytkeytyä?

VKL:n ja MTV:n ehdotus

Televisio- ja radiotoimintaa koskevan lain muutosehdotuksen valiokuntakäsittelyn yhteydessä eduskunnassa tehtiin vastaavaa tarkoittava esitys – tällä kertaa tekijänoikeuslakiin sisällytettäväksi säännökseksi.

Viestinnän Keskusliitto ry (VKL) ja MTV Oy (MTV) esittivät, että tekijänoikeuslain 2 §:ään otettaisiin uusi 5 momentti:

”Radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen samanaikainen ja muuttamaton lähettäminen samalla maantieteellisellä alueella on käytetystä tekniikasta riippumatta osa samaa alkuperäistä lähetystä, kun lähettäminen tapahtuu alkuperäisen lähettäjärityksen lukuun.”

Ehdotus ansaitsee lähemmän tarkastelun, koska VKL ja MTV ovat tämän selvityksen yhteydessä käydyissä keskusteluissa esittäneet, että DVB-H-lähetysten tekijänoikeusratkaisun pitäisi pohjautua tähän ehdotukseen tai tästä ideasta edelleen kehitettävään malliin.

Ehdotus

- perustuu eräänlaiseen määritelmään, jonka mukaan tietty lähettäminen määritellään osaksi toista ”samaa alkuperäistä lähetystä”
- kvalifioi samaksi määriteltävän lähetysten kahdessa suhteessa samoin kuin LVM:n työryhmän esitys; lähetysten on oltava ”samanaikainen ja muuttamaton”
- ei kuitenkaan rajoitu vain DVB-H-lähetysiin (kuten LVM:n työryhmän esitys) vaan määrittelee samalla tavalla kaikki mahdolliset vastaavat lähetykset ”käytetystä tekniikasta riippumatta”
- sisällyttää näihin lähetysiin myös sellaisia lähetystyyppejä, joita toimeenpanevat kolmannet osapuolet, kunhan lähetykset tapahtuvat ”alkuperäisen lähettäjärityksen lukuun”.

Ehdotus perustuu määritelmän kautta oikeudellisen fiktion luomiseen: kaikki muut eri reittejä käyttäen tapahtuvat lähetykset kuin alkuperäinen lähetys ”olisivat osa samaa alkuperäistä lähetystä”.

Ehdotuksen tarkoitus on sama kuin LVM:n työryhmän ehdotuksen: välttää erilliset tekijänoikeuskorvaukset ehdotuksen kattamien lähetysten osalta. Periaatteena olisi ”yksi lähetys – yksi tekijänoikeuskorvaus”. Lakia selvennettäisiin, jotta ”vältettäisiin monenkertaiset korvausvaatimukset saman ohjelman välittämisestä samalle yleisölle”.

Ehdotuksesta voi päätellä sen, että ehdottajat katsovat näin määriteltyjen muiden lähetysten kuuluvan tekijänoikeuden piiriin ja että niistä tulisi maksaa korvausta. Ehdotus ei poistaisi näiltä lähetyksiltä tekijänoikeutta mutta ”paketoisi” ne määritelmän kautta alkuperäistä lähetystä koskevaan sopimukseen. Alkuperäisen lähetysten sopimukset ja korvaukset kattaisivat tämän ajatuksen mukaan myös muut alkuperäisen lähettäjän ja kolmansien osapuolten lähetykset, jotka täyttävät säännöksen ehdot.

Mikä olisi tällaisen ehdotuksen vaikutus? Saavutettaisiinko tavoiteltu vaikutus? Mitä säännöksestä aiheutuisi lähetysoikeuksien markkinoilla?

Alkuperäisen lähettäjärityksen olisi joka tapauksessa sovittava alkuperäisen lähetystensä osalta lähetysoikeuksista ja niistä maksettavista korvauksista. Tarkoitus on, että muiden samanaikaisten eri kanavilla tapahtuvien lähetysten oikeudet tulisivat ”kaupan päälle”. Näitä lähetystyyppejä pidettäisiin alkuperäisen lähetysten osina.

Jokainen ohjelmien ja muun sisällön koti- ja ulkomainen myyjä tietäisi, että Suomen laissa on tällainen erikoisuus, missään muualla maailmassa ei. Alkuperäisen lähetysten oikeuksista so-

vittaessa myyjän tiedossa olisi laissa määritelty laajuus. Tämä saattaisi hyvinkin heijastua lähetysoikeussopimukseen.

Muut lähetykset kuin alkuperäinen lähetykset saattavat muodostaa osia muista viestintämarkkinoista kuin alkuperäisten DVB-T-lähetyksen markkinoista. ”Kaupan päälle” tulevien lähetykanavien ja niin muodoin myös näihin lähetyksiin liittyvien oikeuksien merkitys saattaa tulevaisuudessa olla aivan toisenlainen kuin nykyisin. Myyjä saattaa haluta tarjota näitä lähetysoikeuksia eri lähettäjäille erikseen.

Kuten Yhdysvaltain elokuvatuottajien yhteenliittymä MPA on huomauttanut, eivät maanpäällisten yleiskanavien ja mobiililähetyksen oikeudet ole välttämättä samoissa käsissä. Oikeuksia levitetään eri edustusreitien kautta.

Tällaiset ja vastaavat arviot saattaisivat vaikuttaa alkuperäisiin lähetysoikeuksiin ja niiden hintoihin.

Televisioyhtiö joutuisi joissain tapauksissa tyytymään siihen, että saatavilla ovat vain perinteiset alkuperäisten lähetyksen oikeudet.

Televisioyhtiöt saattaisivat myös joutua omasta ja kolmansien puolesta ostamaan sellaista, mitä ne ehkä eivät käyttäisi.

Lisäksi markkinoiden tilanne ja kysynnän ja tarjonnan mekanismi saattaisi aiheuttaa sen, että myyjä ei olisi lainkaan halukas myymään ohjelmia alkuperäisiin päälähetyksiin, mikäli laissa määritellään oikeuksien laajuutta eri kanavien ja toimijoiden suuntaan. Tämä saattaisi vaikuttaa ohjelmien saatavuuteen kotimaasta ja erityisesti ulkomailta, jossa Suomen kehitystä seurataan erittäin tarkasti.

Markkina-asetelmat kuitenkin ratkaisisivat lopulta sen, vaikuttaisiko laissa oleva ratkaisu korvauksiin. Vaikuttavina tekijöinä olisivat ostajan ja myyjän markkinavoima, hankittavan ohjelmasisällön attraktiivisuus ja jatkossa muovautuva kysyntä viestintämarkkinoilla.

Takeita ei ole siitä, että sopimuskäytäntö mukautuisi uuteen säännökseen, ellei säännös olisi pakottava. Mikäli säännös olisi pakottava, sen vaikutus alkuperäisten lähetyksen oikeuksien hankinnan kustannuksiin ja muodostuminen mahdolliseksi lähetysoikeuksien saannin esteeksi olisi vielä todennäköisempi.

Lisäksi on otettava huomioon ratkaisun aikadimensio. Se koskisi kaikkia alkuperäisten lähetysoikeuksien sopimuksia. Oikeuksien hankinta televisiota varten on kuitenkin pitkäjänteistä toimintaa. Olemassa oleviin, lähimpinä vuosina tapahtuvia lähetyksiä koskeviin sopimuksiin ei lainsäädäntöratkaisulla voida ulkopuolelta puuttua. Televisioyhtiöillä ei ehkä ole halua tai mahdollisuutta lähivuosisien ohjelmistojen osalta muuttaa ja laajentaa lähetysoikeuksien hankintasopimuksia.

Tällainen lainsäädäntöratkaisu alkaisi siis vaikuttaa 2–4 vuoden kuluessa. Samaan aikaan viestintämarkkinat kehittyvät ja ratkaisu tulisi kansallisesti ja kansainvälisesti tunnetuksi.

Ehdotus tuli esiin DVB-H-lähetystoiminnan yhteydessä, jotta päälähetyksen ja DVB-H-lähetyksen oikeudet voisivat yhteensä olla hankittavissa halvemmalla kuin ilman tällaista. Edellä sanotun valossa on kuitenkin epävarmaa, olisiko lopputulos tämä.

Ehdotus koskettaa kuitenkin lähetysoikeuksien perusteita yleisesti: se olisi sovellettavana kaiken lähetysoikeuksien hankinnan alueella. Se koskisi lähetysoikeuksia sekä suoran sopimisen että tekijänoikeuksien yhteisvalvonnan piirissä olevien oikeuksien hankinnassa. Voidaan kysyä:

- Tarvitaanko DVB-H-lähetysoikeuksien ratkaisemisessa näin pitkälle menevää ratkaisua?
- Tarvitaanko sitä lainkaan sellaisen suoran lähetysoikeuksien hankinnan osalta ulkopuoliselta tuottajalta lähettäjäryitykselle, jonka osalta televisioyhtiöt ovat raportoineet sopimusten jo kattavan samanaikaisen ja muuttamattoman DVB-H-lähettämisen?

Ehdotus saman toimijan samanaikaisesti eri kanavien kautta tapahtuvien lähetysten määrittämisestä samaksi voidaan ymmärtää käynnissä olevan viestintäteknikan ja -markkinoiden kehityksen valossa. Tähän kysymykseen palataan jäljempänä toisesta kulmasta, monikanavaisuuskehityksen kautta.

Lienee niin, että tähänastisessa keskustelussa asiassa on enemmän ollut kysymys niistä liiketoiminta- ja korvausmalleista, joita osapuolet saattavat haluta soveltaa, kuin tekijänoikeuden käsitteistä ja perustoista.

Vastustavat reaktiot kentällä sekä LVM:n työryhmän esitystä että VKL:n ja MTV:n esitystä kohtaan saattoivat syntyä sellaisista korvausmalleihin liittyvistä perinteistä ja kehitystilanteista, joissa ongelmat ovat ratkaistavissa osapuolten kesken, jos halua on.

Ennen kuin tällaiseen tai vastaavaan määrittelyyn pohjautuvaan lainsäädäntömalliin on syytä tukeutua, on seurattava osapuolten omien ajatusten kehitystä, tehtyjä sopimuksia sekä käynnissä olevia tai käynnistyviä neuvotteluja.

Televisiotoiminnan muutos – periaatteita

Television muutos

Televisiotoiminnan kehityksessä näyttää olevan kolme piirrettä, jotka vaikuttavat televisiotoiminnassa käytettävien ohjelmistojen ja muiden sisältöjen lähetysoikeuksien hankintaan. Opetusministeriön kulttuurihallinnon ja tekijänoikeusasiantuntijoiden käsitykset voidaan kiteyttää seuraavasti:

- *Monikanavaisuus.* Samanaikainen alkuperäinen lähettäminen / yleisölle välittäminen tapahtuu nyt ja jatkossa useampia kanavia kuin yhtä pääkanavaa käyttäen. Tämä on "monikanavaisuutta", joka on luonnollinen kehityspiirre välitystekniikoiden kehittymisessä. DVB-H on tässä vain yksi tekniikka. Televisio-ohjelmien kuljettamispalveluja vastaanottajien päätelaitteisiin voivat tarjota omana liiketoimintanaan myös kolmannet osapuolet, esimerkiksi matkapuhelinverkkojen operaattorit.
- *Lähetystekninen tallentaminen.* Lähettäminen digitaalisessa ympäristössä edellyttää aina sitä, että lähetettävä aineisto kopioidaan siihen laitteeseen ja siihen järjestelmään, josta lähettäminen tapahtuu. Lähetystekninen tallentaminen on lähetystoiminnan välttämätön tekninen edellytys. Lähetysoikeuksia – sisällön käyttämistä televisiossa – ei voida ajatella ilman, että tähän sisältyy oikeus tarvittavaan kopiointiin / tallentamiseen.
- *Aikaulottuvuus – saatavilla pito lähetyksen jälkeen.* Lähetystoimintaan on kansainvälisestikin tulossa sellainen laajeneva lisäpalvelu, että televisioyhtiöt pitävät lähettämiään ohjelmia on demand-pohjalta yleisön saatavilla lähetyksen jälkeen lyhyemmän tai pidemmän ajan tai pysyvästi. Tähän on olemassa useita tekniikoita. Näitä ovat tilauspohjainen lähettäminen Internetissä seurattavaksi lähetyksen aikana (streaming), jolloin yleisö joko voi tai ei voi tallentaa ohjelmaa kotitekniikallaan. Näihin kuuluu myös tarjoaminen ladattavaksi omaan tietokoneeseen tai muuhun esim. television muistilaitteeseen (downloading) itse valittuna aikana tapahtuvaa katselua varten tietyn ajan kuluessa tai ilman aikarajaa.

Koko tähän kehitykseen liittyy alkuperäisen *televisiotoiminnan muutos*. Kansainvälisissä sopimuksissa tunnettu broadcasting-käsite samalla osaksi vanhentuu ja menettää merkitystään.

Tämä kehitys heijastuu myös lähes poliittisen käsittelyn päätöksessä olevassa EU:n televisiodirektiivin muutosprosessissa. Televisio sulautuu osaksi laajempaa audiovisuaalisten mediapalvelujen kokonaisuutta, jossa on sekä lineaarista välittämistä (samanaikaista/yhtäaikaista) että ei-lineaarista (eriaikaista) on demand -välittämistä.

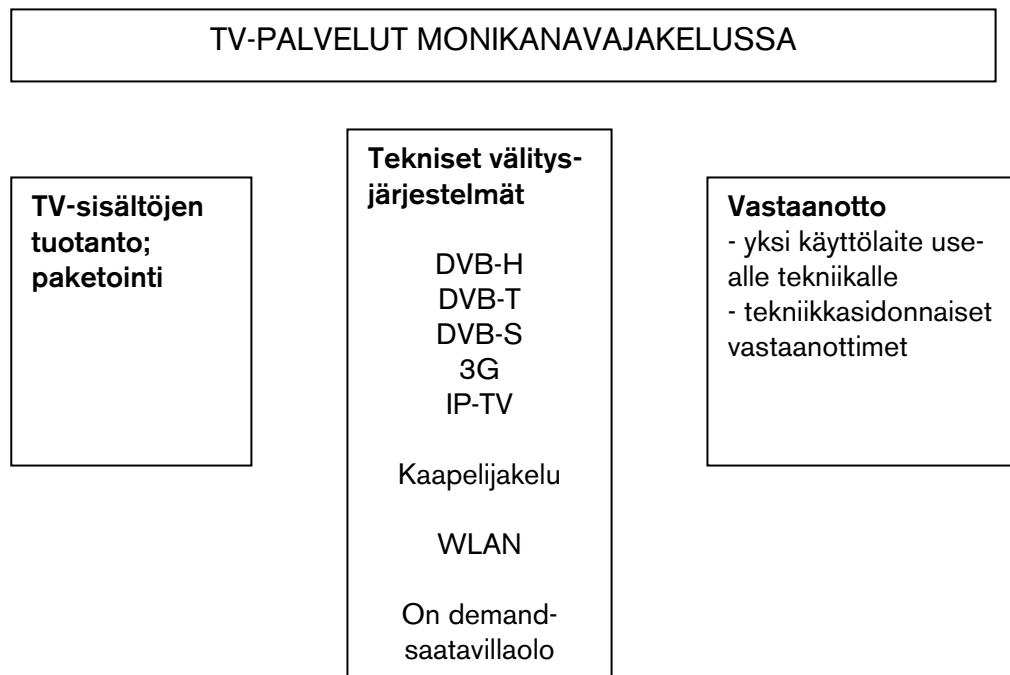
Lisäksi osa välittämisestä ei ole enää perinteistä televisio toimintaa, yleisradiotoimintaa ("broadcasting"), joka käyttää vapaasti eteneviä (Hertzian) radioaaltoja.

Osa välittämisestä on alkuperäisten lähettäjien aloitteesta tapahtuvaa vanhojen ja uusien yleisöjen tavoittamista "uusien kanavien" kautta.

Niissä maissa, joissa televisioyhtiöt eivät omista lähetysverkkoja, televisioyhtiöt käyttävät lähetysverkkopalveluihin erikoistuneiden yhtiöiden lähetysoalveluja omien lähetyksensä tekniiseen lähettämiseen.

Tällaiset puhtaasti tekniset lähettäjät on erotettava sellaisista välitysliiketoiminnan harjoittajista, jotka hyödyntävät televisioyhtiöiden ohjelmiston muodostamis- ja lähetysoinvestointeja omiin liiketoimintamalleihin perustuvaan omaan liiketoimintaansa. Myös tämä on monesti yleisön kannalta mielekäs palvelu, josta kannattaa maksaa.

Kolmansien harjoittamaan välitysliiketoimintaan tarvitaan sekä alkuperäisen lähettäjärityksen että lähetettävien ohjelmien oikeuksien haltijoiden luvat. Kolmansien harjoittama liiketoiminta voi olla luonteeltaan edelleen lähettämistä, jonka helpottamiseksi tekijänoikeuslainsäädännössä on omat säännöksensä.

Kuvio 1. lähde Elisa

Lähetystekninen tallentaminen on kuin mitä tahansa (muuta kuin yksityistä) kopiointia, ja se vaatii muodollisesti tekijänoikeuksien haltijoiden luvan. Tällä lähettämistä varten tapahtuvalla tallentamisella ei kuitenkaan ole itsenäistä merkitystä teoksen käyttämisenä tai esimerkiksi suhteessa lähetystä vastaanottavaan yleisöön. Se on tarpeellinen tekninen välivaihe varsinaiseen merkitykselliseen käyttämiseen eli lähettämiseen – uuden tekijänoikeuden kielenkäytön mukaan välittämiseen – pienemmälle tai suuremmalle yleisölle.

Osa lähetysteknisestä tallentamisesta on vanhastaan säädetty tekijänoikeuden rajoituksen piiriin, osa tallentamisesta tapahtuu sopimuksenvaraisesti. Lähettämisen tekniset toteutustavat ovat viime vuosina varsin suuresti muuttuneet, eikä nykyinen tekijänoikeuden rajoitus vastaa

olosuhteita. Itse asiassa teknisesti välttämättömän lähetysteknisen tallentamisen tulisi olla osa lähetysoikeuksia. Tällöin oikeus lähettämisen vaatimaan tallentamiseen lähetyslaitteelle sisältyisi aina lähetysoikeuksia koskevaan sopimukseen.

Ohjelmien saatavilla pito tilauspohjalta ei ole television lähetystoimintaa eikä varsinkaan perinteistä yleisradiotoimintaa (broadcasting). Se on muunlainen audiovisuaalinen viestintäpalvelu. Tilauspohjalta yleisölle välittäminen on osa samaa laajaa yleisölle välittämisoikeutta kuin lähettämisoikeuskin. Siihen on sekä tekijänoikeuksien haltijoilla että lähioikeuksien haltijoilla yksinoikeus.

Tilauspohjalta välittäminen vaatii, samoin kuin televisiolähtäminenkin, ”välittämisteknistä tallentamista”. Tällaisesta tallentamisesta ei tekijänoikeuslaissa ole omia säännöksiä, vaikka sen merkitys on sama kuin lähettämisteknisen tallentamisen. Tallentaminen on välttämätön tekninen välivaihe, jolla ei ole omaa itsenäistä merkitystä teosten käyttämisenä, esim. suhteessa yleisöön. Tilauspohjaisen välittämisen merkitystä voidaan arvioida siltä pohjalta, kuinka moni tilaa sisällön käytettäväkseen ja paljonko tästä mahdollisesti koituu tuloja välityksen järjestäjälle.

Olisiko ajateltavissa, että tilauspohjaisen välittämisen oikeuteen sisällytettäisiin toiminnalle välttämätön välitystekninen tallentaminen? Tämä merkitsisi sitä, että kun sovitaan tilauspohjaisesta välittämisestä, sopimus lain nojalla sisältäisi myös välitysteknisen tallentamisen.

Televisiotoiminnan ja siihen liittyvän tilauspohjaisen välittämisen oikeuksista neuvoteltaessa ja sovittaessa osapuolet voivat ratkoa sekä lähettämiseen että välittämiseen samoin kuin näiden vaatimaan tallentamiseen liittyvistä asioista eri tavoilla.

Kysymykseen siitä, voitaisiinko ja pitäisikö television kehitystä tukea näissä asioissa tekijänoikeuslaissa tehtävillä uusilla ratkaisuilla, palataan jäljempänä.

Televisiotoiminnan kaikkien toimijaosapuolten kannalta on joka tapauksessa olemassa hyviä syitä ryhtyä mukauttamaan ohjelmien käyttöoikeus- ja sopimuskäytäntöjään tähän television muutokseen, joka tuottaa sekä perinteisen television lähetystoiminnan lisäksi uusia yleisön kannalta mielekkäitä palvelu-ulottuvuuksia. Samalla tämä kehitys vie markkinoiden kautta eteenpäin hyödyllistä teknologian kehittämistä.

Kehitys EU:ssa – Tiedonanto mobiili-tv-strategiasta

EU:ssa päätöksenteon poliittis-teknisissä loppuvaiheissa oleva tv-direktiivin muutosprosessi, direktiivin soveltamisalan laajentaminen televisionomaisiin kulttuuripalveluihin ja -sisältöihin ja direktiivin nimen muuttaminen ovat osoitus televisiotoiminnan muutoksen vaikutuksista sääntelyn ja periaatteiden tasolla.

Vielä suurempia mahdollisia vaikutuksia periaatteiden muotoutumiseen ja sääntelyn kehitykseen DVB-H:n tapauksessa ja monikanavaisuuden kehityksessä on EU:n komission arvioinneilla, jotka se on aloittanut antamalla heinäkuussa 2007 tiedonannon mobiili-tv:n sisämarkkinoiden vahvistamisesta. (18.7.2007, COM(2007) 409 final).

Tiedonannon tavoitteena on mobiili-tv:n käyttöönoton edistäminen ja pyrkiminen maailmanlaajuiseen johtoasemaan sekä mobiiliteknologian että audiovisuaalisten palvelujen alalla.

Mobiili-tv-lähetystoimintaa voidaan harjoittaa monissa eri muodoissa ja monenlaisissa verkoissa, esimerkiksi matkapuhelinverkoissa, maanpäällisinä televisiolähetyksinä, satelliittien kautta ja Internetissä. Komissio on tiedonannossaan rajannut tarkastelunsa maanpäällisten lähetyverkkojen (”mobile terrestrial services”) kautta tapahtuvaan mobiili-tv:hen. Syyksi komissio mainitsee mm. sen, että periaate- ja sääntelylinjaukset esim. 3G-operaattorien osalta ovat jo ole-

massa. Lisäksi vain ”broadcast mode” pystyy välittämään saman sisällön yhtäaikaaisesti suurille yleisöjoukoille ja on tästä syystä avain joukkomarkkinoiden muodostamisessa mobiili-tv-palveluille.

Komissio keskittyy tiedonannossa tarkastelemaan kolmea menestystekijää, joihin liittyy ratkaistavia kysymyksiä:

- tekniset kysymykset (standardit, yhteentoimivuus)
- innovaatiota ja investointeja tukeva sääntely-ympäristö
- hyvien lähetystaajuuksien varaaminen mobiili-tv-palveluille

Standardien alueella komissio toteaa, että on olemassa riski sisämarkkinoiden pirstoutumisesta. Komissio edistää DVB-standardien käyttöä digitaalisen televisio- ja radiotoiminnan alueella yleensä, ja tukee teollisuusvetoista kehitystä. Teollisuuden eri osapuolten välisessä keskustelupiiressä EMBC:ssä (European Mobile Broadcasting Council) on tunnustettu yhteisen standardin tarve mutta ei ole (ainakaan vielä) ehdotettu sellaista. Tässä tilanteessa komissio katsoo, että DVB-H on vahvin kandidaatti yhteiseksi tulevaksi mobiili-tv-standardiksi. Se on Euroopassa laajimmin käytetty ja saamassa alaa myös maailmanlaajuisesti. DVB-H on myös yhteentoimiva taaksepäin DVB-T:n kanssa. Tältä pohjalta komissio aikoo lisätä DVB-H:n EU:n viralliseen standardiluetteloon.

Sääntelyn kohdalla komissio kiinnittää huomiota siihen, että kansalliset suhtautumistavat mobiili-tv:n toimilupakysymyksiin vaihtelevat jäsenmaissa. Komissio katsoo, että kehityksensä alkuvaiheessa olevaa palvelua on säänneltävä kevyesti. Komissio huomauttaa lisäksi, että toistaiseksi on vain vähän kokemusta sellaisista televisiopalveluista, joissa käytettäisiin ainoastaan mobiililähetyksiä. Lähetykset liittyvät siis yleensä tilanteisiin, joissa on ”perinteinen” televisio-toimija, joka harjoittaa mobiililähetystoimintaa medialainsäädännön mukaisen toimiluvan nojalla samanaikaisesti maanpäällisen muun lähetystoimintansa kanssa.

Taajuuksien varaamisen mobiili-tv:tä varten komissio liittyy käynnissä olevaan siirtymään kohti digitaal-tv:tä. Komissio toteaa, että tässä yhteydessä vapautuu taajuuksia, syntyy taajuusyliäämä, ja komissio neuvoo asettamaan mobiililähetyksen käyttöön UHF-taajuuksia heti kun niitä vapautuu. Komissio aikoo antaa tiedonannon taajuusyliäämän käytöstä vuoden 2007 loppuun mennessä.

Käsillä olevassa tiedonannossa komissio ei ennakoiv ongelmia sisällön saatavuuden suhteen vaan toteaa, että haasteena on tarjota ensiluokkaista sisältöä mobiili-tv:ssä joustavalta pohjalta, ja samalla taata asiankuuluvat korvaukset oikeuksien haltijoille. Komissio toteaa, että tarvitaan lähestymistapa ja politiikka-lähestymistapa tekijänoikeuksiin nähden, mihin voi sisältyä myös Euroopan laajuista lisensiointia.

Vuoden 2007 aikana komissio antanee vielä content online -tiedonannon, jossa kosketellaan mobiili-tv:n kannalta merkityksellisiä asioita.

Tiedonannossa ja sen kanssa yhtäaikaan julkaistussa vaikutusarviointiasiakirjassa on mobiili-tv:n edut sisällöntuottajille ja sisältöteollisuudelle jätetty lähes huomiotta. Tiedonanto keskittyy jakeluun liittyviin näkökohtiin.

Tiedonanto osoittaa, että Suomi on selkeästi edelläkävijä kaikissa mobiili-tv:hen liittyvissä asioissa. Standardin valinta ja soveltaminen on täällä ratkaistu, tähän on vaikuttanut Nokian ”suomalaisuus” ja läsnäolo Suomessa. Sääntelykysymykset ratkaistiin merkittävästi osin vuoden 2006 lainmuutoksessa ja lähetystaajuuksia on varattu mobiili-tv:n käyttöön. Nämä ovat seurausta liikenne- ja viestintäministeriön eurooppalaisessa vertailussa omaa luokkaansa olevasta uusista luovasta politiikasta.

Myös DVB-H-lähetysten tekijänoikeuskysymykset on sekä analysoitu että pitkälle ratkaistu Suomessa toimijoiden välisissä neuvotteluissa.

Teknologianeutraalisuuden periaate

Keskustelussa on usein viitattu siihen, että tekijänoikeuksiin nähden tarvitaan ratkaisuja, jotka ovat neutraaleja suhteessa käytettyyn tekniikkaan. Samalla on viitattu siihen, että tekijänoikeusjärjestelmä ei ole tässä suhteessa neutraali, koska tekijänoikeuksien haltijat edellyttävät lupien hankkimista ja korvausten maksamista joka kerta, kun viestintämarkkinoille ilmestyy uusi tapa tai kanava hyödyntää suojattua aineistoa. On vaadittu, että periaatteena pitäisi olla ”sama yleisö, yksi korvaus”.

Kuitenkin on niin, että tekijänoikeus on pohjimmiltaan teknologiaan nähden täysin neutraali. Perussäännökset tekijänoikeuslain 2 §:ssä ovat yleislausekkeita, jotka pohjautuvat kahteen teknologiasta täysin riippumattomaan funktioon: teoksen kappaleiden valmistamiseen ja yleisön saataville saattamiseen.

Teknologianeutraalisuus tai sen puute tulee esiin siinä, miten osapuolet sopivat eri käyttöta-voista. Erilaisista käyttötavoista sovittaessa osapuolet miettivät sitä, mikä on merkityksellistä, ja kytkevät korvauksista sopimisen tähän. Tällöin samanaikaisetkin eri kanavia pitkin tapahtuvat käytöt voivat näyttäytyä merkityksellisinä. Jos korvaus perustuu käytön volyymiin, uusi kanava saattaa tuoda uutta tosiasiallista yleisöä. Jos korvaus pohjataan osuuteen toiminnasta saatavasta tulosta, uusi samanaikainen kanava voi merkitä lisää tuloja – ja lisää perustetta korvauksille.

Neutraalisuus teknologiaan nähden ei välttämättä aseta osapuolille tällaisissa tilanteissa mitään edellytystä tai odotusta siinä suhteessa, pitääkö maksaa korvausta ja kuinka paljon. Oikeuksien perusta on neutraali, mutta käytetyt liiketoimintamallit ja arviot siitä, mikä on merkityksellistä, noudattavat omaa kohtuullisuus- ja oikeudenmukaisuusarviotaan.

On siis lopuksi muistettava, että vaikka tekijänoikeusjärjestelmä on neutraali käytettyihin tekniikoihin nähden, niin elämä ei. Erilaisissa suojatun aineiston käyttötilanteita koskevissa neuvotteluissa osapuolet usein virittelevät erityisehtojaan ”uusilla kanavilla” ja ”uusilla tavoilla” tapahtuvia käyttöjä varten. Tarve tällaisiin perustuu siihen, että aikaisemmissa sopimuksissa on haettu turvaa tuntemattomia uusia tilanteita varten siitä, että on määritelty sopimusten kattamat käyttömoodit.

Lähetystoimintaan tarvittavat oikeudet

Kutakuinkin kaikki, mitä televisiossa lähetetään, on tekijänoikeudellisesti suojattua.

Tekijänoikeudelliselta kannalta kaikkea televisioitoimintaa voi luonnehtia prosessiksi, jossa muodostetaan ohjelmisto, hankitaan ohjelmistoon sisältyvien aineistojen lähetysoikeudet ja käytetään näitä oikeuksia lähettämällä aineisto yleisön vastaanotettavaksi.

Kun televisioyhtiö hankkii ulkopuoliselta ohjelman tuottajalta ohjelmistoonsa esimerkiksi elokuvan tai televisiosarjan, yhtiön ohjelman myyjälle maksama hinta on luonteeltaan tekijänoikeuskorvausta. Se on hinta oikeudesta lähettää ohjelma televisiossa. Hinta määräytyy markki-

noilla osapuolten välisissä neuvotteluissa, joissa osapuolet määrittelevät hinnan ottaen huomioon merkityksellisiksi katsomansa seikat.

Television ohjelmisto muodostuu käyttöoikeuksien hankinnan näkökulmasta karkeasti ottaen seuraavista ryhmistä: 1) televisioyhtiön oma tuotanto, 2) ohjelmien hankinta tuottajilta, 3) ohjelmien hankinta välittäjiltä, 4) yhteisvalvonnan piirissä olevat oikeudet. Ne ovat samalla ne ryhmät, joista pitää keskustella, kun tarkastellaan mitä tahansa lähetysoikeuksiin liittyvää kysymystä, mukaan luettuna DVB-H-lähtettäminen. Kunkin aineistolajin kohdalla todetaan se, mitä selvityksessä on kerrottu osapuolten keskusteluista ja kannoista ”puhtaan DVB-H-lähtettämisen” osalta.

1. **Suorat työ- ja muut sopimukset omassa tuotannossa**

(näitä sopimuksia saattavat tukea työehtosopimukset tai freelancereita koskevat raamisopimukset)

- vakinaisten työntekijöiden luomat teokset / esitykset
- freelancerien luomat teokset / esitykset
- muu materiaalihankinta omia tuotantoja varten

- työntekijäjärjestöt ovat keskusteluissa kertoneet olevansa valmiit neuvottelemaan ja sopimaan

2. **Suorat sopimukset ohjelmien tuottajien ja myyjien kanssa**

- ohjelmien lähetysoikeuksien hankinta ulkopuolisilta kotimaisilta tuottajilta
- ohjelmien (elokuvat, sarjat jne.) lähetysoikeuksien hankinta ulkomaisilta tuottajilta tai näiden myyntiagenteilta

- kotimaiset av-tuottajat ovat vahvistaneet, että lähetysoikeussopimukset ovat kattavia, lähetysoikeussopimuksesta riippumatta
- lähettäjäryitykset (Yle, MTV) ovat kertoneet, että hankintakäytäntö ulkomaisten ohjelmien oikeuksien osalta kattaa lähettämisen

3. **Eräät oikeudet niiden haltijoilta ja välittäjiltä**

- urheiluohjelmat, hankinta ao. oikeuksien haltijoilta
- uutis- ja ajankohtaisaineisto ulkomaisilta ja kotimaisilta agenteilta

- näiden aineistojen osalta yhtiöt ovat kertoneet selvittävänsä tilanteen

4. **Yhteisvalvonnassa olevat oikeudet ja korvaukset**

- musiikin lähetysoikeudet ja korvaukset luovien tekijöiden osalta Teostolta
- esittäjien ja musiikkiäänitteiden tuottajien korvaukset Gramexin kautta

- Teosto ja Gramex ovat tarjonneet ”puhtaan DVB-H-lähetystoiminnan” korvauksetonta aloitusta
- Gramexin edustamien oikeuksien haltijoiden korvauksilla on televisiossa verrattain vähän merkitystä; Gramex on kuitenkin esittänyt kilpailuoikeuteen liittyviä näkökohtia

Selvitystyön kuluessa käydyt keskustelut eri toimijoiden ja osapuolten kanssa osoittivat, että lähes koko television ohjelmistonsäällön oikeudet kattavat jo ”puhtaan DVB-H-lähtettämisen” tai lähökohdat oikeuksien ulottamiselle helposti tähän ovat lupaavat.

Tärkeimmät puuttuvat lenkit selvitystyön aikana olivat musiikin sopimukset Teoston osalta ja mitoiltaan rajoitetumpi korvauskysymys Gramexin osalta.

Vuonna 2006 ja vielä vuoden 2007 alussa vallitsi tilanne, jossa ei ollut mahdollista saada tarkkaa käsitystä siitä, millaisia neuvotteluja joidenkin osapuolten välillä on käyty tai aiotaan vielä käydä.

Tilanteeseen vaikutti se, että eduskunnassa oli juuri käsitelty asiaan liittyvää mahdollista lain-säädäntöratkaisua. Myöskään siitä, millaisista tekijänoikeustulkinnosta eduskunta edellytti selvitystä, ei vielä ollut käsitystä.

Keskustelujen kuluessa vuoden 2007 alkupuolella ilmeni, että ”puhdas DVB-H-lähetystoiminta”, jossa ei ole lähetyksiin liittyvää tulonmuodostusta tai katselu tai kuuntelu merkittävästi lisääntynyt, on useiden osapuolien kannalta mahdollinen ilman merkittäviä vaikutuksia maksettaviin korvauksiin. Muissa tapauksissa asiaan vaikuttavat valittavat liiketoimintamallit. Näistä kuitenkin oli vireillä neuvotteluja, jotka osoittautuivat tuloksellisiksi.

Toukokuussa 2007 ilmeni, että Nelonen ja Teosto saavuttivat sopimusratkaisun mobiiliteleviosta. Kesäkuun alussa MTV ja Teosto saivat aikaan sopimusratkaisun musiikin käytöstä MTV3- ja Subtv-kanavilla. Saatujen tietojen mukaan sopimus kattaa musiikin käytön sekä analogisissa että digitaalisissa lähetyksissä ja se koskee myös mobiilitelevisiota.

Kesäkuussa 2007 myös Yleisradio ja Gramex tekivät sopimuksen DVB-H-lähetysten korvauksista Gramexin edustamien esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien osalta. Sitten on vielä Yleisradion ja Teoston välillä saatu aikaan sopimusjärjestely vuoden 2007 osalta.

Neuvottelujen vireillä olo ja se, että sopimusratkaisuja on syntynyt, on vaikuttanut siihen, että on ollut syytä lykätä opetusministeriössä valmistellun selvityksen julkistamista, jotta neuvottelutilanteita ei vaikeutettaisi.

Tekijänoikeuslain peruskäsitteet televisiotoiminnassa

Tekijänoikeustulkintojen perusteet ja asiat ovat lyhyesti seuraavat:

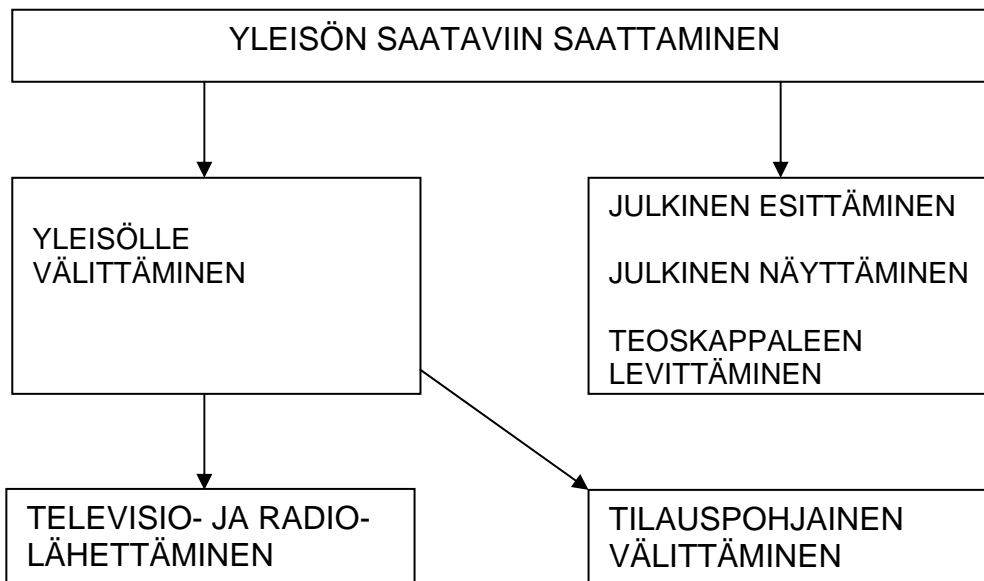
DVB-H-lähetys on yksi alkuperäisen televisiolähetysten muoto.

DVB-H-lähetysten tekijänoikeudellisen arvioinnin kannalta keskeistä on se, että alkuperäinen DVB-T-lähetys ja sen kanssa rinnakkainen, samanaikainen ja muuttamaton DVB-H-lähetys ovat teknisesti ja tosiasiallisesti eri lähetyksiä.

Tekijänoikeuslaissa ei ole estettä sille, että lähetysoikeuksista neuvottelevat osapuolet sopivat yhdellä sopimuksella kaikenlaisesta samanaikaisesta (tai eriaikaisesta) lähettämisestä eri kanavilla.

Alkuperäinen lähettäminen

Radio- ja televisiolähetykset yleisölle ovat tekijänoikeudellisesti osa vuoden 2005 uusien säännösten mukaista yleisölle välittämistä. Tilauspohjainen yleisölle välittäminen on demand -pohjalta on toinen merkittävä osa yleisölle välittämistä. Yleisölle välittäminen on puolestaan osa laajempaa yleisön saataviin saattamista:

Kuvio 2. Opetusministeriö

Ennen vuotta 2006 kaikki yleisölle välittämisen muodot, myös televisio- ja radiolähetykset, oli järjestetty vuoden 1961 laista lähtien julkista esittämistä koskevan yleisön saataviin saattamisen alle. Tästä syystä television lähetysoikeuksia on voitu kutsua ”esitysoikeuksiksi”.

Lähetysoikeuksien hankintaa on virtaviivaistettu kaikissa pohjoismaissa vuosista 1960–1961 lähtien sopimuslisenssisäännöksellä. Mikään oikeuksien yhteisvalvonta ei voi olla kansallisesti tai kansainvälisesti täysin kattava. Sopimuslisenssisäännöksen (televisio- ja radiolähettämistä koskeva Suomen tekijänoikeuslain 25 f §) tarkoituksena on suojella käyttäjää ulkopuolisten oikeuksien haltijoiden mahdollisilta erisuuruisilta ja eri aikoina tulevilta vaatimuksilta.

Kansainvälinen sopimusjärjestelmä (Bernin yleissopimuksen 11 bis artiklan 2 kappale) hyväksyy lähetysoikeutta koskevien sopimusten virtaviivaistamisen. Tämä on hyväksytty yleisesti myös EU-tasolla vuoden 2001 direktiivissä (johdantokappale 18).

Suomen tekijänoikeuslain 2 §:n yleisölle välittämistä koskevat säännökset koskevat myös muuta kuin vapaasti etenevillä radioaalloilla (Hertzian waves) tapahtuvaa lähetystoimintaa. Suomen laki on tässä suhteessa neutraali teknologian suhteen verrattuna kansainvälisiin tekijänoikeussopimuksiin ja mm. ITU:n televiestintää koskevaan yleissopimukseen.

Tekijänoikeuslain 25 f § on sovellettavissa kaikkeen alkuperäiseen televisio- ja radiolähetystoimintaan.

Lähetinjäritysten omia oikeuksia koskevat säännökset tekijänoikeuslain 48 §:ssä koskevat samoin selvästi, myös säätämishistoriansa valossa, kaikkea televisio- ja radiolähetystoimintaa.

Edelleen lähettäminen

Edelleen lähettämistä on tekijänoikeuslain 25 h §:n mielessä sellainen toiminta, jossa muu kuin alkuperäinen lähetinjäritys ryhtyy välittämään edelleen toisen toimijan lähetystä samanaikaisesti ja ohjelmasisällöltään muuttamattomana.

Tällaisen toiminnan helpottamiseksi myös 25 h § perustuu sopimuslissenssiin. Edelleen lähettämistä koskeva sopimuslissenssi säädettiin kaikissa pohjoismaissa 1980-luvun jälkipuoliskolla ennen satelliitti- ja kaapelidirektiivin antamista. Tämän mallin mukaisesti on kaapeleitse tapahtuva edelleen lähettäminen järjestetty myös EU:n tasolla vuonna 1993 annetussa satelliitti- ja kaapelilähetysdirektiivissä.

Tilauspohjainen välittäminen

Tekijöiden oikeuksia koskevan tekijänoikeuslain 2 §:n ja lähioikeuksia koskevan 5 luvun säännöksissä tekijöille ja lähioikeuksien haltijoille on tunnustettu yksinoikeus määrätä myös pyynnöstä tapahtuvasta välittämisestä yleisölle. Tämä koskee kaikkea tilauspohjaista välittämistä ja myös sellaista toimintaa, jossa televisiolähetys tallennetaan Internetiin, muuhun televiestintäjärjestelmään liitettyyn palvelimeen tai muuhun laitteeseen, jonka avulla tallennettuja ohjelmia voidaan pitää käyttäjien saatavilla.

Oikeus määrätä tällaisista toiminnoista kuuluu perinteisesti tekijöiden oikeuksiin. Vuoden 2005 lainmuutoksen yhteydessä tekijänoikeutta koskevia säännöksiä selvennettiin tässä suhteessa ja lähioikeuksien haltijoille tunnustettiin tämä oikeus vuoden 1996 WIPO-sopimusten ja vuoden 2001 tietoyhteiskuntadirektiivin mukaisesti.

Televisiotoiminnan ja audiovisuaalisten mediapalvelujen kehityksen arvioinnin pohjalta tulaa jäljempänä tiettyihin mahdollisiin johtopäätöksiin siitä, miten erityisesti alkuperäistä lähetystoimintaa koskevaa tekijänoikeuslain 25 f §:ää voitaisiin muuttaa.

DVB-H-lähetystoiminta suhteessa muihin välitystapoihin

Edellä olevan mukaisesti DVB-H-lähetys on yksi alkuperäisen televisiolähetysten muoto. Tekijänoikeudet tällaisiin lähetyksiin ovat yksinoikeuksia, ja lähetysoikeuksista on sovittava lähetinjärityksen ja oikeuksien haltijoiden tai heidän edustajiensa välillä.

Jos oikeuksien haltijat edellyttävät sopimuksen ehtona korvauksen maksamista, korvauksesta on sovittava.

Siltä osin kuin DVB-H-lähettäminen muodostaa oman relevantin viestintämarkkinansa, ei ole oikein vaatia mitään helpotuksia oikeuksien hankintaan. Normaali oikeuksien hankinta on yleisperiaate ja tätä tukee yhteisvalvonnan kautta hankittavien lähetysoikeuksien osalta tekijänoikeuslain 25 f §:ssä oleva sopimuslissenssisäännös.

Tässä selvityksessä ei ole tarkasteltu yksityiskohtaisesti oikeuksien hankintaa sellaisia tilanteita ajatellen, joissa kolmannet osapuolet, esimerkiksi teyrytykset lähettävät liiketoiminnassaan edelleen samanaikaisesti tai lähes samanaikaisesti televisio- ja radioyhtiöiden lähetyksiä esimerkiksi 3G-verkoissa tai Internetiä käyttäen (IP-TV).

Näiden tilanteiden ratkaisut vaativat sekä televisio- ja radioyhtiöiden että lähetettävien sisältöjen oikeuksien järjestämistä sopimuksilla.

Vastaavasti ei ole ollut tarvetta tarkastella tilanteita, joissa kolmannet osapuolet, esimerkiksi teyrytykset tallentavat televisio- ja radioyhtytysten lähetyksiä ja saattavat niitä yleisön saataville on demand-pohjalta. Tällä alueella ei ole selvennystä vaativia tekijänoikeustulkintoja.

Korvausperiaatteet

Korvausperiaatteista ja -perusteista

Tekijänoikeudessa vallitsee sopimusvapauden periaate. Tämä koskee myös niitä ehtoja, joilla osapuolet sopivat suojatun aineiston lähettämistä eri lähetysjärjestelmissä.

Hankinnat ulkopuolisilta tuottajilta. Lähetysoikeuksista tehty sopimus voidaan muotoilla esimerkiksi siten, että se kattaa millä tahansa tekniikalla tapahtuvan lähettämisen Suomen alueella. Kotimaisten ulkopuolisten ohjelmatuottajien selityksen mukaan televisioyhtiöille myytävät oikeudet koskevat Suomessa vastaanottajille tapahtuvaa lähettämistä. Lähetysoikeuksista maksettu hinta kattaa samanaikaiset lähetykset yhtiön käyttämällä kanavilla.

Yhteisvalvontajärjestöjen korvaukset. Edellä kuvattu oikeuksien myynti ja korvausperuste muistuttaa periaatteessa niitä tekijänoikeuden yhteisvalvontajärjestöjen korvausperusteita, jotka pohjautuvat minuuttihintaan ja ajatukseen potentiaalisesta yleisöstä. Tällaisessa korvausmallissa se, kuinka moni vastaanottaja katselee tai kuuntelee tosiasiallisesti ohjelmaa, ei vaikuta maksettavan korvauksen määrään.

Minuuttipohjaiseen korvausmalliin voi kytkeytyä myös korvaukseen vaikuttava faktiseen yleisöön perustuva kriteeri. Jos korvaus perustetaan kokonaan sellaisiin perusteisiin, että tosiasiallinen yleisön määrä vaikuttaa korvaukseen, on todennäköisesti jokaiselle kanavalle kyettävä muodostamaan sen tosiasiallista yleisöä vastaava korvausperuste ja korvauksen määrä, tai ainakin kyettävä laskemaan kunkin kanavan vaikutus korvaukseen.

Korvaus voidaan kytkeä myös kaupallisen kanavan tulonmuodostukseen. Tällöin korvausmalli toimii siten, että se ottaa huomioon samanaikaisista lisäkanavista koituvan tulon. Tuloa syntyy normaalisti sitä enemmän, mitä enemmän on katselijoita.

Yhteisvalvontajärjestöillä tarkoitetaan tässä käytännössä Teostoa ja Gramexia. Korvattavaa aineistoa ovat suojattu musiikki, esittäjien esitykset ja lähetyksissä käytetyt äänitetuottajien tallenteet.

Periaatekeskustelua

Yhteisvalvontajärjestöjen sopimuskumppaniensa kanssa noudattamien korvausperusteiden osalta on keskusteluissa viitattu siihen, että jos esimerkiksi DVB-H-toiminnasta syntyy radio- ja televisiotoimintaan nähden uutta tuloa, jo tekijänoikeuden perusoikeussuoja edellyttää tekijänoikeuksien haltijoiden pääsevän tällaiseen tuloon osallisiksi.

Tähän voidaan esittää se huomautus, että tekijänoikeus ei ole oikeus tuloon tai korvausoikeus vaan oikeus määrätä teoksen käyttämisestä. Kun tekijänoikeuksien haltija, tämän määräysvalan perusteella käydyissä neuvotteluissa, suostuu teoksen käyttämiseen ja edellyttää siitä korvausta, korvauksesta on sovittava. Osapuolet voivat kytkeä korvauksen mihin tahansa asianmukaiseksi katsomaansa perusteeseen. Tällainen voi olla vastaanottavan yleisön laajuus, toiminnasta saatava tulo tai mikä tahansa muu peruste, jota osapuolet pitävät merkityksellisenä.

Kilpailulainsäädäntö

Korvausperiaatteisiin nähden on esitetty, että asiaan vaikuttaa se, että mobiilitelevisiotoiminta synnyttää perinteiseen televisiotoimintaan nähden uudet markkinat.

Kilpailuvirasto on LVM:n työryhmän esityksestä antamassaan lausunnossa todennut, että ehdotettu säännös (korvauksettomuus tai ei erillistä korvausta) ”...saattaa asettaa kaksilla markkinoilla tapahtuvasta toiminnasta maksettavan tekijänoikeuskorvauksen hinnoittelun läpinäkyvämmäksi ja/tai syrjiväksi”.

Lisäksi Kilpailuvirasto totesi tilannearviossaan, että ”maanpäällisissä verkoissa nyt toimivat ... välttävät tekijänkorvausten maksamisen DVB-H-verkossa tarjoamissaan sisältöpalveluissa, kun taas potentiaaliset uusille markkinoille tulevat yritykset joutuvat maksamaan normaalit korvaukset”.

Kun hallituksen esityksestä jätettiin tämä mahdollisesti korvauksiin vaikuttava sääntely pois, Kilpailuvirasto antoi eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle lausunnon, jossa se totesi, että ”esitysluonnosta on muutettu tekijänoikeuslainsäädäntöön liittyviltä osiltaan ja ... ristiriita tekijänoikeuslainsäädännön ja oletettu ristiriita kilpailulainsäädännön kanssa on Kilpailuviraston käsityksen mukaan poistunut”.

Yhteenvedona kilpailulainsäädännön asettamista vaatimuksista voidaan todeta, että hinnoittelun tulisi vastata seuraavia vaatimuksia:

- transparentti hinnoittelu
- samanlaisia toimijoita samoilla relevanteilla markkinoilla on kohdeltava samalla tavalla
- hinnoittelu ei saa estää muiden markkinoille tuloa (perusteetonta kynnystä ei saisi olla).

Transparenttisuusvaatimusta tai nyt puheena olevien markkinoiden toimijoita voidaan myös arvostella. Jos tekijänoikeuden yhteisvalvontajärjestöjen hinnoittelun pitää olla transparenttia, eikö myös kaikkien muidenkin hinnoittelun pitä olla läpinäkyvää?

Esimerkiksi televisioyhtiöiden ulkopuolisilta tuottajilta tai heidän agenteiltaan ostamien lähetysoikeuksien hinnoista ei ole julkisuudessa tietoa. Tietoa ei ole myöskään siitä, mitä yhtiöt maksavat niistä DVB-H-lähetysoikeuksista, jotka sisältyvät ohjelmien lähetysoikeuksista tuottajille maksettuihin hintoihin.

DVB-H-sopimusratkaisut

Eduskunnan edellyttämä tekijänoikeustulkintojen ratkaisemistehtävä liittyi DVB-H-lähetystoimintaan.

Osapuolten välillä on alkanut syntyä sopimusratkaisuja (ks. edellä s. 17).

Vähimmäisvaatimus eduskunnan edellyttämälle selvitykselle on, että se ei haittaisi käynnissä olevaa kehitystä eikä synnyttäisi uusia ongelmia.

Selvitystyössä kävi ilmi, että osapuolten kesken ei ole olemassa tekijänoikeuteen liittyviä tulkintaerimielisyyksiä.

Kaikki, myös lainsäädäntöratkaisujen ehdottajat, pitävät DVB-H-lähetystä lähettämisenä, jonka lähettämisoikeus on ratkaistava. Erilainen käsitys on siitä, mitä menetelmää käyttäen lähettäjäyrittäjä saa *oikeuden lähettää* tekijänoikeudellisesti suojattuja sisältöjä – lainsäädännöllä vai sopimuksilla. Tämä on tekijänoikeutta koskeva asia mutta ei tekijänoikeuden tulkintaan liittyvä asia.

Jos DVB-H-lähetys ei olisi tekijänoikeudellisesti merkityksellistä, siihen ei tarvittaisi tekijänoikeudellista ratkaisua.

Toinen, pääkysymys, keskustelussa on ollut se, tuleeko DVB-H-lähetyksestä maksaa *korvausta* ja minkä suuruinen korvauksen tulee olla. Tämä ei ole tekijänoikeudellinen asia vaan valittua sopimus- tai liiketoimintamallia koskeva kysymys, ja samalla osapuolten välinen sopimuskysymys.

Rajoittamalla tekijänoikeutta varsinaisella oikeuksien rajoitussäännöksellä, jonka vaikutuksena olisi, että alkuperäinen televisioyhtiö saa lähettää teoksia DVB-H-lähetyksissä lupia hankkimatta ja korvauksia maksamatta, sen paremmin kysymys oikeudesta lähettää kuin kysymys korvauksesta eivät olisi lainkaan kysymyksiä. Tällaista kukaan ei ole ehdottanut eikä sellainen muutenkaan tule kysymykseen.

Kattava sopimusratkaisu

Eduskunnan antama tehtävä koskee sellaista DVB-H-lähetystoimintaa, jossa päälähetysten sisältö lähetetään mobiileihin vastaanottimiin vapaasti vastaanotettavaksi kuten päälähetys.

Selvityksen yhteydessä käytyjen keskustelujen pohjalta näyttää siltä, että tällaista DVB-H-lähetystoimintaa voitaisiin osapuolten välisissä sopimuksissa käsitellä omana tapauksenaan.

Osa oikeuksien haltijoista on valmis hyväksymään rinnakkaisen DVB-H-lähetystoiminnan ilman nimenomaista eri korvausta silloin, kun siihen ei liity kenellekään ohjelmien lähettämistä tai välittämistä koituvaa tulonmuodostusta eikä katselu merkittävästi lisäännä.

Siltä osin kuin DVB-H-ratkaisuun liittyy tulonmuodostusta, suomalaisten kaupallisten tv-toimijoiden ja Teoston välille on syntynyt lähetysoikeuksia koskevia ratkaisuja.

Yleisradion ja Gramexin välillä on ratkaisu, joka kattaa Yleisradion rinnakkaiset DVB-H-lähetykset.

Kun myös Yleisradio ja Teosto ovat päässeet sopimukseen vuoden 2007 osalta, puuttuva rengas lienee alaltaan rajoitetumpi kaupallisten televisioiden ja Gramexin välinen mahdollisia korvauksia koskeva järjestely.

Keskustelukierroksella osoittautui, että televisioyhtiöiden työntekijäjärjestöt (sekä vakinaisten että freelancereiden järjestöt) olivat valmiita sopimaan DVB-H-lähetyksistä siltä osin kuin sopimukset ovat tarpeen yhtiöiden omien tuotantojen osalta.

Lähes kaikki muut television ohjelmasisällön oikeudet ovat televisioyhtiöiden omien arvioiden mukaan jo tarpeen vaatimalla tavalla järjestetyt tai järjestettävissä.

Koska sopimusratkaisuja on syntynyt, tässä vaiheessa ei ole tarvetta siihen, että opetusministeriö tarjoaa kesken oleviin asioihin ratkaisuehdotuksia tai välitys- tai sovittelupalveluja.

Selvityksen pohjalta ja ottaen huomioon asian tähänastinen kehitys voidaan suositella, että televisiotoiminnan harjoittajat huolehtisivat lopuista tarvittavissa lähetysoikeuksista niissä hankinta- ja neuvottelusuhteissa, joissa asiaa ei vielä ole varmistettu.

Osittainen sopimusratkaisu

Osittaisessa sopimusratkaisussa televisioyhtiöt lähettävät rinnakkaisissa DVB-H-lähetyksissä vain ne ohjelmat, joiden oikeudet ne saavat järjestetyksi. Osittaisratkaisu on jatkuvasti mahdollinen.

Tarve osittaisratkaisuun vähenee sitä mukaa, kun oikeuksien järjestelyjen kattavuus täydentyy sopimuksilla.

Monikanavaisuus – lainsäädännöllinen ratkaisu

Uuden televisiokonseptin tukeminen tekijänoikeuslaissa

Voitaisiinko ja pitäisikö uutta televisiokonseptia tukea tekijänoikeudellisella lainsäädäntöratkaisulla?

Televisioyhtiöt hankkivat suurimman osan ohjelmasisällöstä suorilla lähetysoikeuksien hankintasopimuksilla ilman monikanavaisuuteen liittyviä ongelmia. Televisioyhtiöiden ja mm. SATU ry:n antamien tietojen mukaan ohjelmien lähetysoikeuksien hankinnan ehdot kattavat jo nyt kaikki samanaikaiset lähetykset lähetystekniikasta riippumatta.

Edellä arviointijakson alussa esitetty aikaisempi ehdotus (s. 9 – 11) kohdistuisi tekijänoikeuden yleiseen käsiteperustaan, ja sen soveltamisala ja vaikutukset ylittäisivät identifioidun tarpeen. Positiivinen asiaan puuttumisen tarve näyttäisi olevan vain tekijänoikeuden yhteisvalvonnan (kollektiivihallinnon) piirissä olevan lisensoinnin osalta. Tämä on sama kuin tekijänoikeuslain 25 f §:n sopimuslisensoinnin soveltamisala.

Harkittavaksi voitaisiin ottaa sellainen alkuperäistä lähetystoimintaa koskevan sopimuslisensoinnin konsepti, joka vastaisi televisio- ja radiotoiminnan muotojen nykyistä kehitystä.

Konsepti vastaisi pitkälle sitä ajatuskehitystä, joka on tapahtunut EU:n televisiodirektiivin muutoksen kanssa. Tämän päivän ja tulevaisuuden televisio on audiovisuaalinen mediapalvelu.

Alkuperäisiä lähetyksiä koskeva sopimuslisensointi

Arvioinnin kohteeksi otettaisiin siis alkuperäisiä lähetyksiä koskevan sopimuslisensoinnin tarkistaminen. Tekijänoikeuslain 25 f §:n muuttaminen olisi täsmäratkaisu, joka kohdistuisi vain lähetystoimintaan ja siihen kiinteästi kytkeytyvien toimintojen lisensointiin.

Ratkaisu olisi yleinen ja kattaisi koko monikanavaisen lähetystilanteen DVB-H-lähetykset mukaan luettuna. Se ei rajoittuisi pelkästään lähettämiseen vaan ottaisi huomioon sen, että digitaalisessa maailmassa käytännöllisesti kaikki, mitä lähetetään, pitää siirtää siihen laitteistoon ja

järjestelmään, jota lähettämässä käytetään. Ratkaisu ulottuisi myös lähetetyn ohjelman lähetyksen jälkeisen tilauspohjaisen saatavilla pidon vaatimiin oikeuksiin.

Mallin tavoite olisi kaikinpuolinen lähettämässä tarvittavien oikeuksien hankinnan helpottaminen.

Malli antaisi pohjan uudelle televisiokonseptille myös tekijänoikeudessa. Se ottaisi nimenomaisesti huomioon monikanavaiset tilanteet, olisi tulkinnaltaan selvä ja tukisi sopimuskäytännön kehitystä.

Uudistettu sopimuslissenssisäännös

Keskustelua voitaisiin käydä tekijänoikeuslain 25 f §:n muuttamisesta seuraavan suuntaisesti:

Elementti 1 – alkuperäisen lähetyksen mahdollinen monikanavaisuus

Alkuperäistä lähettämistä koskeva lissenssi voisi nimenomaisen säännöksen mukaan koskea samanaikaista ja muuttamatonta lähettämistä

- yhdellä kanavalla
- useammalla kanavalla, tai
- käyttäen millaista tahansa kanavayhdistelmää.

Lissenssisäännös olisi sovellettavissa kaikenlaisiin saman lähettäjäyhteyden samanaikaisiin televisio- ja radiolähetyksiin lähetystekniikasta ja -kanavasta riippumatta. Lähetykset voisivat olla maanpäällisiä lähetyksiä ("broadcasting", terrestrial), kaapelilähetyksiä, tai lähetyksiä, joita lähetetään Internetin välityksellä (IP-TV) tai esim. 3G-verkoissa.

Elementti 2 – lähettämisen tekniset edellytykset

Lähetysoikeuksia koskevaan lissensiointiin sisällyttäisiin lähettämisen kannalta välttämätön siirtäminen / tallentaminen lähettämässä käytettäviin laitteisiin ja järjestelmiin (lähetystekninen tallentaminen).

Elementti 3 – alkuperäisen lähetyksen jälkeinen saatavilla pito

Samaan lissensiointiin voitaisiin sisällyttää suojatun aineiston alkuperäisen lähetyksen jälkeen tapahtuva ei-lineaarinen (on demand -pohjalta tapahtuva) yleisön saatavilla pito, josta tulee televisioyhtiöiden normaalikäytäntö.

Säännös tukisi yhteisvalvonnan piirissä olevaa sopimustoimintaa mutta ei puuttuisi lissensioivien yhteisvalvontajärjestöjen ja televisioyhtiöiden väliseen sopimusvapauteen. Osapuolet sopisivat, minkä laajuisia käyttöoikeuksia lissensioidaan. Säännösmuutosten tärkein funktio olisi se, että osapuolet saavat sopimuslissenssivaikutuksen sen laajuisena kuin haluavat tai tarvitsevat. Sopimuslissenssivaikutus seuraisi sopimuksen laajuutta.

Sen sijaan ratkaisulla ei puututtaisi televisioyhtiöiden ja esimerkiksi ulkopuolisten tuottajien lähetysoikeuksien hankintaa koskeviin suoriin ostosopimuksiin. Niiden oikeuksien osalta, jotka eivät ole yhteisvalvonnan piirissä, osapuolet muotoilevat suorat oikeuksien hankintasopimuksensa kattamaan halutut ja tarvittavat kanavat ja oikeudet. Näin säännösten muutoksilla ei aiheutettaisi tähän myöskään uusia ongelmia.

Tällainen lainsäädännöllinen ratkaisu olisi ongelmitta kansainvälisten sopimusten ja EU-direktiivien mukainen. Se olisi todennäköisesti ensimmäinen lajiaan maailmassa ja voisi toimia mallina viestinnän kehityksen vaatimusten mukaisten tekijänoikeusratkaisujen kehittämisessä.

Lopuksi

DVB-H

Suomalaiset televisioyhtiöt ja niiden kotimaiset ja ulkomaiset ohjelmia myyvät ja käyttöoikeuksia lisensoivat neuvottelukumppanit ovat oikeita osapuolia ratkomaan kysymykset siitä

- millaisia ja miten laajoja lähetys- ja muita käyttöoikeuksia televisioyhtiöt hankkivat, ja
- millaisia ja mihin perustuvia korvauksia näistä oikeuksista maksetaan.

Kuten edellä tässä selvityksessä on todettu, DVB-H-lähetysten tekijänoikeuskysymykset on sekä analysoitu että pitkälle ratkaistu toimijoiden välisissä neuvotteluissa. Se, että oli käynnissä tai käynnistymässä osapuolten välisiä neuvotteluja, ilmeni nyt käsillä olevan selvitystyön kuluessa.

Tämä aiheutti tarpeen seurata sitä, mihin ratkaisuihin markkinoilla päädytään. Raportin antamista lykättiin, jotta siinä voitaisiin ottaa huomioon myös keskustelukierroksen (tammi-huhtikuu) jälkeen tapahtunut kehitys.

Raportin tehtävä on saattaa eduskunnan edellyttämä selvitys päätökseen ja vahvistaa tulkin-toja, joilla DVB-H-toiminnalle luodaan liikkeellelähden edellytykset.

Monikanavaisuus

Raportti muodostaa samalla pohjaa uusille pohdinnoille ja avauksille.

Koska DVB-H-lähetystoimintaan liittyvät tekijänoikeuskysymykset on pääosin ratkaistu neuvotteluilla ja sopimuksilla osapuolten kesken, tämän selvityksen pohjalta käytävä keskustelu antaa mahdollisuuden avata laajemmat pohdinnat monikanavaisuudesta.

Selvityksen pääpaino on näin ollen sivuilla 24–25 olevassa keskustelun pohjaksi esitetystä idea-aihiosta monikanavaisuutta koskevaksi lainsäädäntöratkaisuksi.

OPĒTUSMINISTERIŅĀ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 978-952-485-332-0 (PDF)

ISSN 1458-8102